

25.11.2013

Kirjastoverkkopalvelut

FINNA-HANKKEEN PROJEKTISUUNNITELMA VUODELLE 2014

FINNA-HANKKEEN PROJEKTISUUNNITELMA VUODELLE 2014	1
VERSIOHISTORIA	2
SANASTO	2
YLEISKUVA	4
PROJEKTIN TAVOITE	4
PROJEKTIN TEHTÄVÄT.....	5
PROJEKTIN TUOTOKSET	8
PROJEKTIN RAJAUS.....	9
PROJEKTIN YMPÄRISTÖ.....	9
KESKEISET TOIMIJAT JA SIDOSRYHMÄT	9
LOPPUTULOKSEN YMPÄRISTÖ.....	9
RIIPPUVUUDET MUISTA PROJEKTEISTA	11
PROJEKTIORGANISAATIO JA RESURSSIT	12
HALLINTO JA PÄÄTÖKSENTEKO	12
PROJEKTIORGANISAATIO, ROOLIT JA VASTUUT	13
PROJEKTIIN OSALLISTUVAT KANSALLISKIRJASTON TYÖNTEKIJÄT VUONNA 2014.....	15
PROJEKTIN SUORITUSTAPA JA TYÖMENETELMÄT	15
DOKUMENTOINTI JA TYÖMENETELMÄT.....	15
LAADUNVARMISTUS.....	16
PROJEKTIN SEURANTA.....	17
MUUTOKSEN HALLINTA	17
VIESTINTÄ	17
PROJEKTIN TYÖPAKETIT.....	18
TYÖPAKETTIMALLIN PERIAATTEET	18
TYÖPAKETIT JA NIIDEN VASTUUHENKILÖT	18
PROJEKTIN RISKIT JA NIIHIN VARAUTUMINEN.....	19
RISKIANALYYSI	19
LIITTEET	21
LIITE 1: TYÖPAKETTIKUVAUS.....	21
LIITE 2: TYÖPAKETTISUUNNITELMAT JA EDISTYMISEN SEURANTA	21

25.11.2013

Kirjastoverkkopalvelut

Versiohistoria

- 12.11.2013 versio 1.8 Suunnitelman luonnos konsortioryhmän käsiteltäväksi 18.11.2013 ja KDK-ohjausryhmän käsiteltäväksi 20.11.2013
- 25.11.2013 versio 1.9 Konsortioryhmissä ja KDK-ohjausryhmässä sovitut muutokset päivitetty suunnitelmaan.

Sanasto

AHAA-hanke

AHAA-hankkeessa luodaan arkistojen yhteinen hakemistopalvelu, joka kattaa erityyppisen aineiston kuvailutiedot. Aineistot voivat olla sekä perinteisiä että digitaalisia. Palvelu tarjoaa arkistoille työkalun aineistojen kuvailu- ja järjestämisprosessin tueksi sekä erilaisia raportointitoimintoja sekä mahdollisuuden rakentaa uusia palveluita hakemistopalveluun talletettujen tietojen perusteella. Lisäksi palvelu tarjoaa tukea loppukäyttäjän tuottamalle kuvailutiedolle. Hakemistopalvelu toimii Kansallisen digitaalisen kirjaston taustajärjestelmänä ja se hyödyntää KDK:n tarjoamia palveluja.

Finna

Finna-palvelussa on kaksi erillistä palvelua: kansallinen näkymä ja organisaationäkymät. Osoitteessa www.finna.fi oleva kansallinen näkymä kokoaa kirjastojen, arkistojen ja museoiden aineistot samaan hakuliittymään haravointi ja indeksointi-palvelun avulla. Haravoitua aineistoa välitetään myös Europeana-hakuportaaliin erillisen Formula-palvelun kautta. Organisaationäkymä-palvelu tuottaa osallistuville organisaatiolle työkalun ja infrastruktuurin, jonka avulla ne voivat luoda omiin tarpeisiinsa räätälöityjä hakuliittymiä. Tässä he voivat käyttää hyödykseen Finnaan haravoitua aineistoa ja näkymien luomiseen tarkoitettuja työkaluja. Finnan näkymät ovat loppukäyttäjille tarkoitettuja verkkopalveluja.

Finna-hanke (ent. KDK-asiakasliittymä)

Hankkeessa kehitetään arkistojen, kirjastojen ja museoiden yhteistä verkkopalvelua Finnaa osana Kansallinen digitaalinen kirjasto (KDK) -hanketta.

Finna-indeksi

Sisältää Finnaan haravoidut arkistojen, kirjastojen ja museoiden metatiedot.

Hallintaliittymä

Käyttöliittymä, jolla Finnaan osallistuvat organisaatiot ylläpitävät Finnan näkymiä

Keskitetty indeksi

Keskitetty indeksi on laaja elektronisen aineiston eli pääasiassa e-lehtien ja e-kirjojen indeksi. Se sisältää sekä avointa että lisensioitua aineistoa. Tällä hetkellä keskitettynä indeksinä käytetään Primo Central Indexiä.

KDK-PAS

25.11.2013

Kirjastoverkkopalvelut

Kansallisen digitaalisen kirjaston pitkäaikaissäilytysratkaisu on tarkoitettu digitaalisten kulttuuriperintöaineistojen hyvin pitkän ajan säilyttämiseen. Säilyttäminen sisältää bittien säilyttämisen sekä niiden todellisen käyttökelpoisuuden varmistamisen yli tiedostomuotojen, ohjelmistojen, laitteistojen ja organisaatioiden muutosten. KDK-PAS:n toteuttaa CSC. KDK-PAS:n käyttö edellyttää, että aineisto on hyväksyttävässä tiedostomuodossa, siitä on riittävästi metadataa ja että siihensuurrettävä aineisto on muodostettu määrämuotoisiksi paketeiksi. Aineistojen omistus säilyy siirtävällä organisaatiolla; aineiston hoidosta ja siihen liittyvästä työnjaosta sovitaan aina erityisellä säilytyssojimuksella.

Melinda

Melinda on kansallinen metatietovaranto ja kirjastoille tarkoitettu **palvelu**. Se kokoaa kirjastoaineistojen kuvailevat metatiedot yhteen paikkaan ja tarjoaa ne hyödynnettäviksi yhdestä paikasta. Tietojen keskittäminen säästää työtä ja kustannuksia kirjastoissa sekä mahdollistaa asiakkaiden paremman palvelemisen.

Museo 2015

Museo 2015 on valtakunnallinen museoiden yhteishanke, joka tuottaa työkaluja museokokoelmien sähköisen kokoelmahallinnan käyttöön ja kehittämiseen. Tulokset mahdollistavat kokoelma-aineistojen saatavuuden, näkyvyyden, monipuolisen käytön ja niiden tuottaman lisäarvon kasvun. Museo 2015 tekee yhteistyötä Kansallisen digitaalisen kirjaston (KDK) ja siihen liittyvien museoiden kanssa. Hanke myös ylläpitää Museoiden Finna -näkyä osoitteessa museot.finna.fi.

Nelli

Nelli on kansallinen kirjastojen tiedonhakujärjestelmä. Se on käytettävissä yliopisto- ja ammattikorkeakoulukirjastoissa sekä yleisissä kirjastoissa. Portaalin ylläpidosta ja koulutuksesta vastaa Kansalliskirjaston Kirjastoverkkopalvelujen Nelli-toimisto.

ONKI-palvelu

Kansallinen ontologiapalvelu julkaisee ontologioita, joita voidaan käyttää eri sovelluksissa. ONKI-palvelulla on neljä käyttäjäryhmää: 1) ontologioiden kehittäjät, jotka käyttävät palvelua kehitettävän ja kehitykseen liittyvien muiden ontologioiden selailuun; 2) indeksoijat, jotka käyttävät palvelun ontologioita sisällönkuvaailussa; 3) sovelluskehittäjät, jotka käyttävät ontologioita rajapintojen kautta luodessaan sovelluksia, jotka hyödyntävät ontologioilla kuvailtuja aineistoja; ja 4) loppukäyttäjät, jotka käyttävät ONKIa välillisesti sovelluskehittäjien sovellusten kautta.

RDA

RDA- projektin tavoitteena on uudistaa kuvaailua ja metatiedon rakennetta kirjastosektorilla. Tarkoituksena on vastata digitaalisen toimintaympäristön ja julkaisemisen uusien muotojen asettamiin vaatimuksiin tietoaaineistojen kuvailemiselle, esittämiseksi ja käytölle verkossa. Projekti liittyy kansainväliseen kirjastoalan kehitykseen, jossa kirjastoala uudistaa parhaillaan standardejaan ja formaattejaan taatakseen metatiedon yhteentoimivuuden ja linkitettävyyden.

SFX

Linkitysjärjestelmä, jonka avulla Primo Centralista saadut hakutulokset voidaan liittää elektroniseen aineistoon eli kokotekstiartikkeleihin. Sen avulla Finnan loppukäyttäjä saa suoraan luettavaksi oman organisaationsa lisensoimia tieteellisiä artikkeleita.

25.11.2013

Kirjastoverkkopalvelut

UKJ

UKJ on keskitetysti ylläpidetty kirjastojärjestelmäpalvelu, joka tarjoaa kaikkien kirjastosektorien kirjastojärjestelmätarpeet täyttävän palvelukokonaisuuden Suomen kirjastoille. UKJ-palvelun käyttäjiä ovat yliopisto- ja ammatikorkeakoulukirjastot, yleiset kirjastot sekä erikoiskirjastot. Palvelu tarjoaa työvälineet kirjastotyön eri osa-alueiden hoitamiseen sekä pyrkii edistämään jo olemassa olevan tiedon hyödyntämistä.

Voyager

Voyager on Ex Libriksen toimittama integroitu kirjastojärjestelmä, jota käytetään Linnea2- ja AMKIT-konsortioiden kirjastoissa: kaikki yliopistokirjastot, eräät erikoiskirjastot (mm. Eduskunnan kirjasto, Tilastokirjasto ja Varastokirjasto), sekä kahta lukuunottamatta kaikki ammattikorkeakoulujen kirjastot. Lisäksi Voyager toimii Fennica-, Viola- ja Arto-tietovarantojen taustajärjestelmänä.

VuFind

VuFind on Villanovan yliopistossa kehitetty avoimen lähdekoodin käyttöliittymä, jota käytetään Finnassa.

Yleiskuva

Projektin tavoite

Kansallisen digitaalisen kirjaston asiakasliittymä Finna on osa Kansallinen digitaalinen kirjasto (KDK) hanketta, joka on opetus- ja kulttuuriministeriön toimialatasoinen sisältö- ja palvelukokonaisuus. Sen perustan muodostavat arkistot, kirjastot ja museot sekä kulttuuriperintöaineistoa säilyttävät muut organisaatiot ja näiden tietoteknisistä ratkaisuista vastaavat toimijat. Kansallisella digitaalisella kirjastolla on useita liittymäkohtia tutkimuksen tietoaaineistoja tallentaviin, hallinnoiviin, välittäviin ja säilyttäviin organisaatioihin.

Finna on arkistojen, kirjastojen ja museoiden yhteinen palvelu. Kansalaiset, koululaiset, opiskelijat, opettajat, tutkijat ja erilaiset muut käyttäjäryhmät saavat käyttöönsä monimuotoisia digitaalisia aineistoja yhden palvelun, Finnan, kautta. Aineistot voivat olla kuvia, karttoja, musiikkia, lehti- tai kirja-aineistoja – aineistoja, joita kirjastot, arkistot ja museot tarjoavat asiakaskuntansa käyttöön.

Avainsana Finnan kehittämisessä on avoimuus. Avoimuus toteutuu avoimeen lähdekoodiin perustuvassa ohjelmistoratkaisussa, joka helpottaa Finnan integrointia muihin palveluihin tai muihin paikallisiin ratkaisuihin. Avoimen datan rajapintojen kehittäminen ja metadatan avaaminen on kehittämiskohteena vuonna 2014. Avoin kehittäminen mahdollistaa uudenlaista vuorovaikutusta kirjastojen, arkistojen ja museoiden kanssa ohjelmistokehitykseen ja sen painopisteisiin liittyen. Vuorovaikutteiset viestintäratkaisut tukevat tiedonkulkua erilaisten ryhmien kesken.

Projektin tavoitteena on:

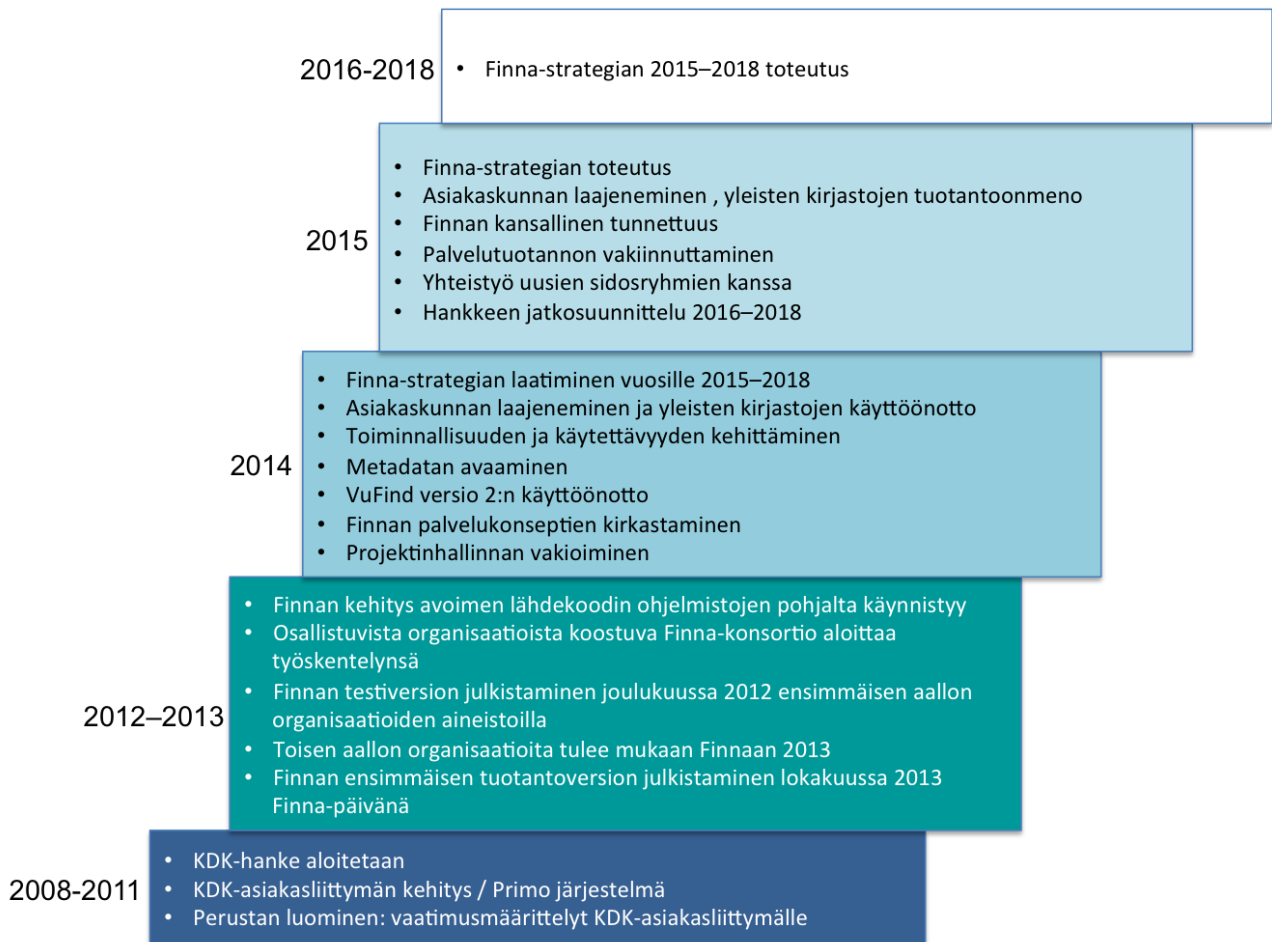
- toteuttaa jatkuvasti kehittyvä arkistojen, kirjastojen ja museoiden asiakkaille suunnattu hakupalvelu
- integroida arkistojen, kirjastojen ja museoiden järjestelmien palveluita Finnaan (esim. lainauspalvelut, kuvapalvelu)
- edistetään Finnan yhteentoimivuutta kansallisten infrastruktuureiden kanssa (KDK-PAS, TTA, tunnistautumispalvelu, verkkomaksaminen)
- saattaa järjestelmässä oleva kulttuuriaineisto laajemmin hyödynnettäväksi avoimena linkitettyinä datana liittämällä se osaksi kehittyviä infrastruktuureita (esim. ontologiapalvelu, tunnisteet, palveluväylä)

25.11.2013

Kirjastoverkkopalvelut

- integroida Finna arkistojen, kirjastojen ja museoiden uudistuviin taustajärjestelmiin ja tukea niiden palvelukonsepteja (AHAA, Museo2015, Metatietovaranto, UKJ)
- vähentää päällekkäistä työtä mahdollistamalla sen, että taustajärjestelmien omien käyttöliittymien ylläpidosta luovutaan.

Projektin tehtävät

Kuva 1. Finnan roadmap vuosille 2008–2018.

Tehtävät vuonna 2012

1. Konsortion jäsenten kokoaminen vaiheistetusti (1.aalto), yhteyshenkilöiden tarkistus sekä osallistujien roolitus ja yhteisen tavoitetilan luominen
2. Projektisuunnitelman, työpakettien sekä vaatimusmäärittelyn tarkistus ja päivitys vuosille 2012 ja 2013: tehtävien vaiheistus ja resursointi
3. Finna-järjestelmän kehitystyön alkaminen/jatkaminen ketterää kehitysmenetelmää hyödyntäen kolmen viikon kehitysjaksoina
4. Kehityspäällikkö koordinoi avoimen lähdekoodin yhteistyöryhmää, jonka työ käynnistyi syyskauden 2012 alussa
5. Hankkeessa käytettävän avoimen lähdekoodin VuFind-hakuliittymän kehitys- ja käyttäjäryhmiin tutustuminen sekä yhteistyön koordinoimien käynnistys. Vierailu kehittäjien seminaarissa Yhdysvalloissa.
6. Hallintaliittymän kehittäminen kirjastojen, arkistojen, ja museoiden omien näkymien muokkauksen ja ylläpidon työkaluksi

25.11.2013

Kirjastoverkkopalvelut

7. Finna-järjestelmän käytön testaus yhdessä 1. aallon organisaatioiden kanssa. Tavoitteena käyttäjiä osallistava kehitystapa
8. Tuotantoon siirtymisen valmistelu 1. aallon kanssa ja beta-version julkaiseminen 17.12.
9. Keskitetyn indeksin hankinnan kilpailutus. Päädyttiin hankkimaan Primo Central
10. Primo Central -indeksin integrointi Finnaan aloitetaan
11. Axiell-järjestelmien (Aurora, Pallas, Origo) rajapintojen toimivuuteen liittyvät kehitys- ja testaustyöt. Työ jatkuu vuonna 2013
12. Europeana-portaalin ja Formula-palvelun markkinointi kirjastoille, arkistoille ja museoille.

Tehtävät vuonna 2013

1. Projektin hallinnoinnin ja ohjausjärjestelmän vakiinnuttaminen
2. Uusien osallistuvien organisaatioiden mukaantulo (2. Aalto).
3. Olemassa olevan toiminnallisuuden laajempi käyttäjätestaaminen ja toiminnallisuuden kehittämisen yhteistyön kehittäminen
4. Primo Central -indeksin ja Finnan yhteentoimivuuden parantaminen
5. Toisen aallon organisaatioiden koulutusten järjestelminen viikoilla 16-17.
6. Finna-päivänä julkaistavan toiminnallisuuden ja aineistokokonaisuuden määrittely ja konseptointi
7. Uuden toiminnallisuuden kehittäminen saadun palautteen perusteella
8. VuFind-hakuohjelmisto päivitetään versioon 2.0. Integrointi kestää arviolta 3-4 kuukautta ja osallistuvien organisaatioiden siirtyminen sen käyttöön tapahtuu Finna-tiimin avustuksella vuoden 2014 puolella.
9. Europeana-portaalia ja Formula-palvelua markkinoidaan kirjastoille, arkistoille ja museoille. Suomalaisen materiaalin määrää Europeanassa on tarkoitus kasvattaa Finnaan liittyvien organisaatioiden ja niiden materiaalien myötä.
10. EU-hankkeen valmistelutyö käynnistetään hakemuksen teolla ja partnerien haulla. Hakemus jätettiin 16.4. ja partnereitamme ovat Moravian Library (Tšekit), Leipzigin yliopistokirjasto (Saksa), Katalonian kirjastokonsortio (Espanja), Baselin yliopiston kirjasto (Sveitsi), Irlannin kansalliskirjasto ja Tsekkien kansallinen tekninen kirjasto (Tšekit)
11. Finnaa esitetään Suomen Akatemian tutkimusinfrastruktuurin osaksi. Esitys/hakemus tehtiin alkuvuonna.
12. Finnan version 1.0 julkistus 22.10.2013 valmistellaan hyvin ja sille pyritään saamaan mahdollisimman paljon julkisuutta.

Tehtävät vuonna 2014

Vuosien 2014–2015 aikana kaikki korkeakoulukirjastot, useat yleiset kirjastot ja merkittävä määrä arkistoja ja museoita saadaan mukaan aineistontarjoajiksi kansalliseen näkymään. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalaan kuulumattomille organisaatioille laaditaan mukaantulon malli 2014. Aineistomäärät ja -tyypit lisääntyvät ja palvelun kiinnostavuus kasvaa. Organisaatiot avaavat omia näkymiä omien päätöstensä mukaisesti. Finna-palvelun toiminnallisuuksia kehitetään jatkuvasti asiakaspalautteen ja käytettävyytystutkimusten tulosten perusteella. Erilaiset käyttäjäryhmät – tutkijat, harrastajat, luova-ala, kansalaiset – ovat palvelun aktiivisia käyttäjiä. Toiminta vakiintuu kansallisena, jatkuvasti kehittyvänä infrastruktuuri

25.11.2013

Kirjastoverkkopalvelut

1. Infrastruktuuuri ja järjestelmäkehitys

- Korkeakoulukirjastojen tarpeiden huomiointi toiminnallisuuden kehitystyössä
 - Voyager-kirjastojärjestelmän yhteen toimivuuden kehittäminen
 - Primo Central –haun käytettävyysohjelmien ratkaiseminen
 - Nelli-toiminnallisuuden integrointi Finnaan (Primo Centralista puuttuvien aineistojen osalta)
- Yleisten kirjastojen tarpeiden huomioon ottaminen kehitystyössä
 - Yleisten kirjastojen tarpeiden kartoittaminen ja palautteen kerääminen
 - Axiell-rajapintojen testaus ja käyttöönotto eri kirjastoissa
 - Finnan käytettävyyden parantaminen yleisten kirjastojen muiden verkkosisältöjen kanssa
- Digitaalisten objektien erottelu hakutuloksissa
- Aineistojen fyysisen paikantamisen palvelut (paikkatietojen hyödyntäminen)
- Hakutulosten relevanssin kehittäminen
 - Nykyisen relevanssin arviointi
 - Toteutetaan organisaatioille työkalu relevanssin hienosäätämiseksi
- VuFind2-käyttöönotto ja hallintaliittymään tästä aiheutuvat muutokset
- Avoimien rajapintojen suunnittelu ja toteutus

2. Aineistojen kattava saatavuus

- Kansallisen näkymän konseptin kehittäminen
- Organisaatio- ja sektorikohtaisten näkymien konseptien laatiminen
- Yleisten kirjastojen liittyminen vaiheistettuna
- Ratkaisumallien selvittäminen yleisten kirjastojen aineistoihin liittyvien palvelujen liittämiseksi Finnaan
- Arkisto-, kirjasto- ja museosektorien ulkopuolisten aineistojen mukaan oton prosessien määrittely
- Finnan metatiedon avaaminen arkistojen, kirjastojen ja museoiden reunaehtojen mukaisesti.

3. Yhteistyöverkostot

- Selkeytetään Finnaan mukaantulon kriteerit ja tehostetaan prosessia.
- Kasvatetaan osallistuvien organisaatioiden määrää merkittävästi.
- Kehitetään verkostomaisen yhteistyön käytäntöjä edelleen.
- Kehitetään projektiviestintää ja palvelun markkinointia.
- Lisätään yhteistyötä avoimen lähdekoodin yhteisöjen kanssa.
- Jatketään tutkimus- ja oppilaitosyhteistyötä sekä haetaan uusia kumppaneita.
- Selvitetään mahdollisuudet yhdistää Finna oppimisen infrastruktuureihin.
- Toimitaan Europeana-verkostossa.
- Tarkennetaan kansallisten kehittämishankkeiden yhteistyön ja tiedonjakamisen käytäntöjä painopisteinä metatieto, kuvailukäytännöt ja semanttinen linkitys (ontologiat, tunnisteet ja auktoriteetit).

4. Loppukäyttäjät

- Seurataan ja arvioidaan Finna-palvelun todellista käyttöä sekä laaditaan raportti käytön trendeistä.
- Arvioidaan sisältöjen esittämistapoja käytettävyyden näkökulmasta (esim. lisensoidut elektroniset aineistot).
- Edistetään Finna-palvelun esteettömän käytön toteutumista kansallisten ja kansainvälisten standardien mukaisesti.
- Tarkistetaan KDK-käytettävyysohjelmien tehtävä ja toimintatavat.
- Lisätään Finna-palvelun tunnettuutta sidosryhmien ja loppukäyttäjien keskuudessa.
- Järjestetään Europeana-kampanja koululaisille.

25.11.2013

Kirjastoverkkopalvelut

- Järjestetään Finna-päivän tilaisuus ja julkistetaan Finna-palvelu mukana olevien organisaatioiden loppukäyttäjille.
- Suunnitellaan vuoden 2015 lanseeraustilaisuuksien sarjaa.

5. Palvelun kehittämisen hallinta

- Laaditaan Finnan kustannushyötyanalyysi.
- Laaditaan pitkän aikajänteen suunnitelma, Finna-strategia 2015–2018.
- Kehitetään projektinhallintaa systemaattisesti.
- Vahvistetaan avoimen tuotteen hallintaosaamista.
- Edistetään vastavuoroista työskentelyä osallistuvien organisaatioiden ja sidosryhmien kanssa
- Tuotteen ja palvelun omistajuuden määrittely

Projektin tuotokset

Projektin tuotokset toimintavuodelta 2014 voidaan jaotella dokumentteihin, ohjelmistokomponentteihin, tietovarantoihin sekä järjestelmäintegraatioihin:

Dokumentit

1. Projektisuunnitelma kuvaa projektin tavoitteet, resurssit aikataulut ja riskit
2. Järjestelmän rajapintojen ja keskeisten teknisten ratkaisujen kuvaukset
3. Kansallisen näkymän sekä organisaatio- ja sektorinäköymien konseptit. Konsepteissa kuvataan keskeiset asiakasryhmät, heidän tarpeensa ja niistä kumpuavat toiminnalliset vaatimukset
4. Kyselyiden ja käyttäjätiestien raportit
5. Käyttöohjeet ja koulutusmateriaalit, joilla tuetaan palvelun käyttöä ja kehittämistä osallistuvissa organisaatioissa
6. Kokouspöytäkirjat

Ohjelmistokomponentit

1. Konsortioikäyttöön muokattu VuFind-hakuliittymä (käyttöliittymäkerros)
2. Finna-hallintaliittymä, jolla voidaan hallita organisaatiokohtaisia palveluita ja seurata käyttötilastoja
3. Aineistojen haravoinnissa käytettävä RecordManager-komponentti

Tietovarannot

1. Hakuindeksi, joka sisältää osallistuvien organisaatioiden aineistojen metatiedot Finna-hakukäyttöön optimoidussa muodossa
2. Tietokanta, joka sisältää osallistuvien organisaatioiden aineistot alkuperäisessä muodossa
3. Käyttäjätietokanta, joka sisältää käyttäjän nimen, Finna-kohtaisen PIN-koodin, sähköpostiosoitteen ja kotikirjaston

Projektin työvälineet

1. Asiakastietojenhallinta
2. Palautteenhallintajärjestelmä
3. Viestintävälineet- ja materiaalit

Järjestelmäintegraatiot

1. Primo Central -hakuindeksi, Metalib-hakujärjestelmä ja SFX-linkityspalvelu
2. Taustajärjestelmät
3. Sisältöä rikastavat palvelut

25.11.2013

Kirjastoverkkopalvelut

Projektin rajaus

Kuvailuun liittyvä kehittäminen tapahtuu eri sektoreiden metadata-projekteissa: kirjastojen metatietovarantohanke Melinda, museoiden Museo 2015, arkistojen yhteinen hakemistopalvelu AHAA sekä RDA-hanke, Uusi Kirjastojärjestelmä -projekti ja ONKI-projekti. Digitaalisen aineiston pitkäaikaissäilytysratkaisuja kehitetään KDK-PAS hankkeessa ja tutkimusdatan hallintaa TTA-hankkeessa. Näiden hankkeiden kanssa toimitaan yhteistyössä. Tämä suunnitelma koskee vain KDK-asiakasliittymähanketta ja Finna-palvelua. Suunnitelma ei koske taustajärjestelmien kehitystä paitsi rajapintojen osalta. Suunnitelma ei myöskään koske osallistuvassa organisaatiossa tehtävää Finna-aineistoihin liittyvää taustatyötä tai yksittäisen organisaatio-/sektorinäköymän paikallista kehittämistyötä.

Finna-hankkeelle on tärkeää, että eri sektorien kuvailunkehittämishankkeet etenevät koordinoitusti ja että nämä ovat mukana KDK-kokonaisarkkitehtuurissa.

Projektin ympäristö

Keskeiset toimijat ja sidosryhmät

Finna-hankkeeseen liittyviä keskeisiä toimijoita ovat opetus- ja kulttuuriministeriö (OKM) sekä arkistot, kirjastot ja museot. Lisäksi yhteistyötahoja ja sidosryhmiä ovat keskitetyn indeksin toimittaja (Ex Libris), kirjastojen, arkistojen ja museoiden järjestelmätoimittajat ja palvelininfrastruktuuritoimittaja (CSC), VuFind-kehittäjäyhteisö sekä tutkimus- ja kehitystyötä tekevät tahot. Näillä sidosryhmillä on erilaisia rooleja suhteessa Finnaan.

- **Finna-palveluun osallistuvat organisaatiot.** Osa organisaatioista tarjoaa vain aineistonsa metadatan Finnan kansalliseen näkymään ja osa haluaa kehittää myös oman näkymänsä.
- **KDK:n asiakasliittymän konsortior ryhmä.** Konsortior ryhmä edustaa mukana olevia organisaatioita ja intressitahoja. Sen tehtävinä ovat Finnan kehittämistä koskevat linjaukset, toiminnan suunnittelu ja seuranta.
- **Finnan työryhmät.** Käytettävyysohjelma, kansallisen näkymän ryhmä ja avoimen lähdekoodin ryhmät tuovat erilaisia näkökulmia palvelun kehittämiseen.
- **Opetus- ja kulttuuriministeriö sekä KDK-hallintoelimet.** Hankkeen hallintoelimet vastaavat palvelun kehittämisen strategisista linjauksista.
- **Sektorien sisäiset Finna-ryhmät**
- **Tieteen tietotekniikan keskus CSC.** CSC toimittaa Finnan verkko- ja palvelininfrastruktuurin.
- **Loppukäyttäjät.** Finnan kehittämisessä huomioidaan erityisesti loppukäyttäjien tarpeet, joita kartoitetaan käytettävyytutkimusten sekä palautekanavien avulla.
- **Taustajärjestelmien tuottajat.** Axiell (Aurora, Origo), Eduix (E-kuva), Muusa, Musketti, Memoron ja Profium, ASTIA, VAKKA, Digitaaliarkisto, ExLibris (Primo Central Index, Voyager), PrettyBit (PrettyLib) ja DSpace tarjoavat Finnaan integroitavat taustajärjestelmät ja niihin kuuluvat palvelut. Yksityiskohtaisemman kuvauksen KDK-kokonaisarkkitehtuuridokumentissa.
- **VuFind avoimen lähdekoodin kehittäjäyhteisö.** VuFind-verkosto on tärkeä kumppani ohjelmiston kehittämisessä. Lisäksi tämä verkosto toimii vertailukohtana ja esimerkkinä siitä, millaisia palveluita (toiminnallisuuksia ja käyttöliittymiä) VuFindilla voi ja kannattaa rakentaa.
- **Oppilaitos- ja tutkimusyhteistyökumppanit.** Finna on hyvä kohde eri alojen opiskelijoille ja tutkijoille (esim. informaatioalan ja käytettävyyden). Yhteistyö koti- ja ulkomaisten oppilaitosten ja tutkijatahojen kanssa on hyvin hyödyllistä Finnan kehittämiselle.

Lopputuloksen ympäristö

Vuonna 2016 Finna on ensisijainen käyttöliittymä kirjastojen, arkistojen ja museoiden palveluihin. Osallistuvien organisaatioiden tuottamien palvelun ja aineistojen käyttö on kasvanut, asiakastyytyväisyys on parantunut, näiden palvelujen käyttäjiksi on saatu uusia asiakasryhmiä ja myös käyttötavat ovat kehittyneet.

25.11.2013

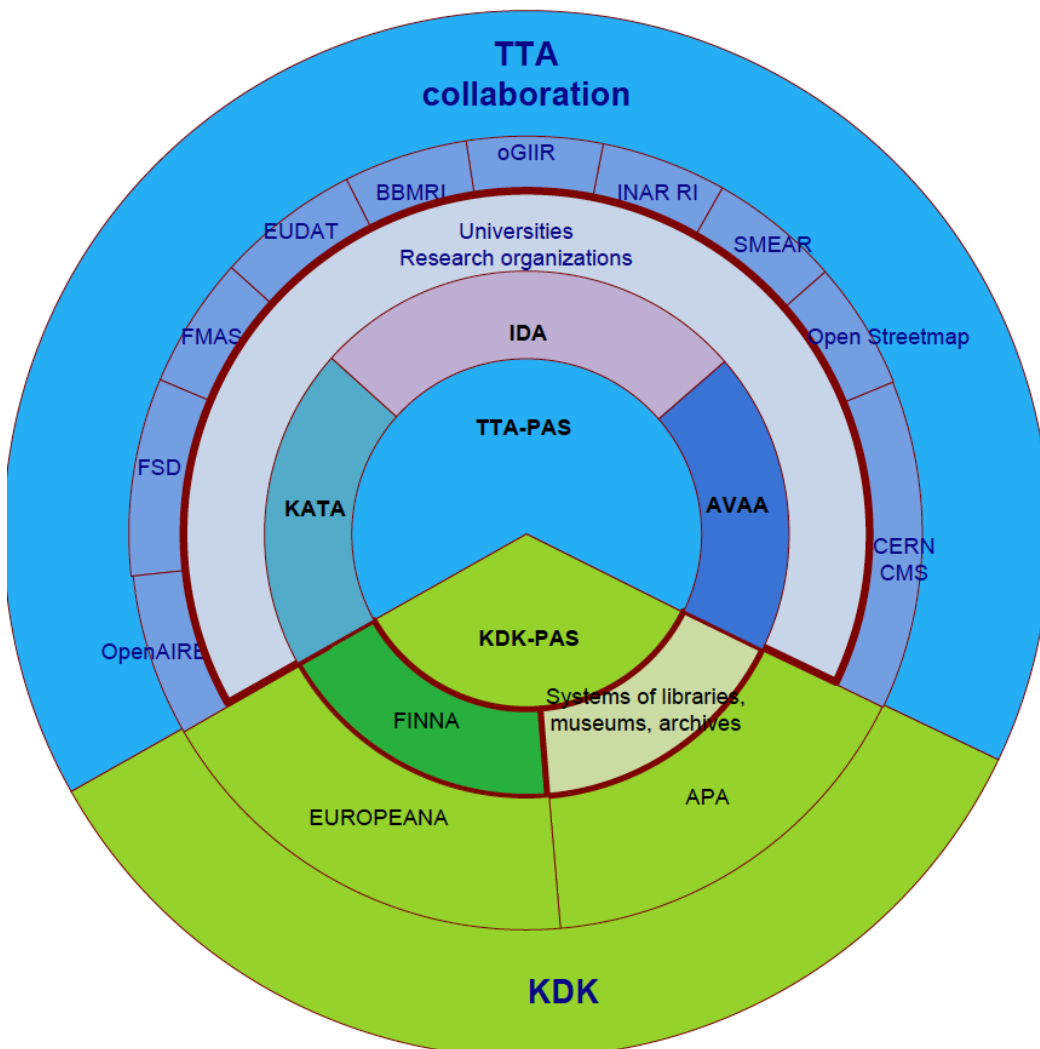
Kirjastoverkkopalvelut

Finnaa on kehitetty yhteistyössä opetuksen ja tutkimuksen keskeisten toimijoiden kanssa ja se on kehittynyt opetuksen ja tutkimuksen keskeiseksi palveluksi.

Finnan palvelutuotanto on vakiintunutta ja luotettavaa. Avoimen tuotteen hallinta on järjestelmällistä ja tavoitteellista, jolloin avoimuudesta saatavat hyödyt realisoituvat. Kehitystä tehdään avoimesti ja osana kansainvälistä kehitysyhteisöä ja projektinhallinnan osaaminen on kehittynyt arkistojen, kirjastojen ja museoiden verkostossa.

Aktiivinen tutkimus- ja sidosryhmäyhteistyö tukee asiakasliittymäpalvelun kehittämistä. Asiakasliittymä on korvannut korkeakoulujen, useiden museoiden ja arkistojen nykyiset käyttöliittymät.

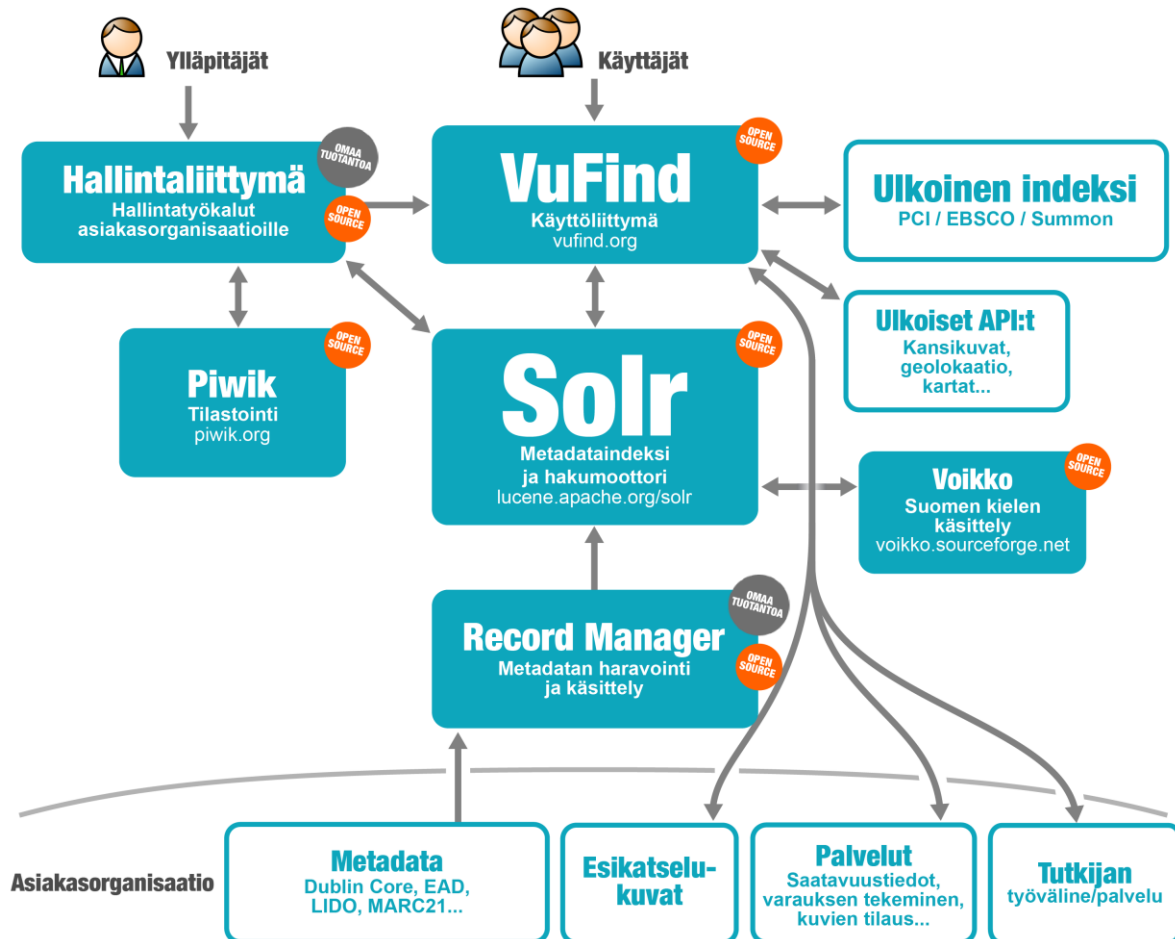
Finna on integroitu KDK-PAS ja TTA-palveluihin.

Kuva 2: Finna osana muita kansallisia ja kansainvälisiä kansallisia kulttuurin ja tieteen infrastruktuureita.

25.11.2013

Kirjastoverkkopalvelut

Kuva 3. Yleiskuva Finna-järjestelmästä, sen arkkitehtuurista ja toiminnasta.

Finna-palvelussa on kaksi erillistä palvelua: kansallinen näkymä ja organisaationäkymät. Kansallinen näkymä kokoaa kirjastojen, arkistojen ja museoiden aineistot samaan hakuliittymään haravointi ja indeksointi-palvelun avulla. Haravoitua aineistoa välitetään myös Europeana-hakuportaaliin erillisen Formula-palvelun kautta. Organisaationäkymä-palvelu tuottaa osallistuville organisaatiolle työkalun ja infrastruktuurin, jonka avulla ne voivat luoda omiin tarpeisiinsa räätälöityjä hakuliittymiä. Tässä he voivat käyttää hyödykseen Finnaan haravoitua aineistoa ja näkymien luomiseen tarkoitettuja työkaluja.

Tärkein osallistuville organisaatioille tarjottava työkalu on Finna-hallintaliittymä, joka on Kansalliskirjaston ylläpitämänä pilvi-palvelu (Software as a Service, SaaS). Hallintaliittymän avulla organisaatiot voivat helposti luoda oman räätälöidyn hakuliittymänsä, joka saa automaattisesti verkko-osoitteen finna-nimiavaruudesta ja joka on integroitu organisaation taustajärjestelmään. Laitteistoinfrastruktuurin ylläpidosta vastaa Tieteen tietotekniikan keskus CSC.

Riippuvuudet muista projekteista

Finna on osa järjestelmäkokonaisuutta, jonka keskiössä on uusi kirjastojärjestelmä (UKJ). Valmistuessaan UKJ toteuttaa kansallisen tietovarannon (Melinda) teknisen alustan, joka keskittää kansallisesti kirjastoalan kuvailutoiminnan. Finna-projektissa toteutetaan tähän kokonaisuuteen esityskerros, eli käyttöliittymä. Kun

25.11.2013

Kirjastoverkkopalvelut

Melinda-kuvailuympäristö toimii osana UKJ-järjestelmää, suurin osa kirjastojen metatiedoista voidaan haravoida yhdestä paikasta. Tämä tehostaa ja yksinkertaistaa Finna-palvelua. Melinda-projekti myös kehittää kuvailukäytäntöjä yhtenäisemmiksi, mikä tulevana vuosina tulee näkyään yhä parempina hakupalveluina myös Finnassa – Finnan toiminnallisuus on riippuvaista metatiedon koneluettavuudesta, jossa yhtenäisyys keskeisen tärkeää. Vuoden 2014 aikana Finnan suhteita muihin projekteihin tullaan selkeyttämään ja yhteistyömuotoja kehitetään.

Finnan toiminnallisuuden kehittäminen riippuu myös arkistojen AHAA-hankkeesta sekä museoiden Museo2015-hankkeesta, jotka pyrkivät yhtenäistämään omien sektoreidensa sisällöntuotantoa. Näiden hankkeiden tulokset näkyvät tulevana vuosina aineiston parempana löydettävyytenä Finnassa ja Finnan yleisen käytettävyyden paranemisena.

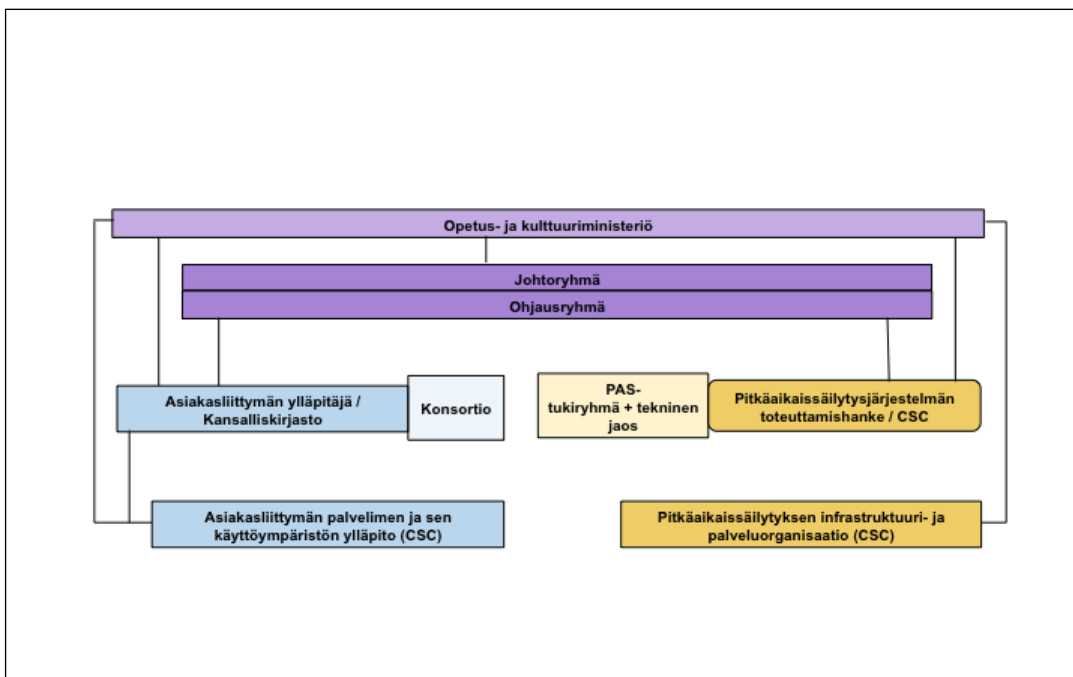
Finna seuraa myös semanttisen linkityksen sekä uuden kirjastoalan kuvailuformaatin kehittymistä. Ontologiat, tunnisteet ja auktoriteetit ovat tulevaisuudessa osa myös Finnan toiminnallisuutta. Lisäksi RDA-hankkeessa luotavat uudet kuvailukäytännöt ja näihin liittyvät FRBR-vaatimukset tulevat muokkaamaan kirjastoalan metatietoa voimakkaasti tulevana vuosina. Tämä on otettava huomioon myös Finnan kehityssä.

Projektiorganisaatio ja resurssit

Hallinto ja päätöksenteko

Vuonna 2014 KDK-hankkeen hallintomalli tarkistetaan. Vuosina 2011–2013 palvelua on kehitetty seuraavan hallintomallin mukaisesti.

Kansallinen digitaalinen kirjasto -hankkeen päätöksentekijöinä toimivat opetus- ja kulttuuriministeriön nimittämät johto- ja ohjausryhmä, jotka linjaavat KDK:n kehittämistä sekä käsittelevät merkittäviä kehittämisaloitteita. Ryhmissä ovat edustettuina Kansalliskirjasto palvelujärjestelmän ylläpitäjänä, opetus- ja kulttuuriministeriö, arkistot, kirjastot ja museot sektoreittain sekä muita keskeisiä yhteistyötahoja. Ajantasaiset ryhmien kokoonpanot, tehtävät ja säännöt löytyvät opetus- ja kulttuuriministeriön KDK-hankkeen verkkosivuilta sekä ekstranet-järjestelmästä eDuuni.

Kuva 4. KDK:n hallinnointi 6.4.2011–31.12.2013. Kuva täydentyy kun OKM-hallintomalli on tiedossa.

25.11.2013

Kirjastoverkkopalvelut

KDK-asiakasliittymän konsortior ryhmä linjaa Finna-palvelun kehityssuunnat. Ryhmässä ovat edustettuina projektin omistaja (Kansalliskirjasto), osallistuvien organisaatioiden sektorit ja aineistojen käyttöä edustavat intressiryhmät. Konsortior yhmän tavoitteet, tehtävät ja työskentely kuvataan KDK-asiakasliittymäkonsortion säännöissä ja toimintaperiaatteissa. Ajantasaiset tiedot konsortior yhmän jäsenistä ja toiminnasta löytyvät Finnan wiki-ympäristöstä.

Projektiorganisaatio, roolit ja vastuut

Ohjausmenettelyt

Kansalliskirjaston koolle kutsuma **KDK-asiakasliittymän konsortior yhmä** toimii projektin ylimpänä käytännön työtä linjaavana johtoryhmänä.

Finnan projektinhallintaryhmään eli **Finna-lähiohjausryhmään** kuuluvat: Kristiina Hormia-Poutanen (pj.), Aki Lassila (siht.), Markku Heinäsenaho, Heli Kautonen, Leena Saarinen (Tutkimuskirjaston edustaja), Tapani Sainio ja Erkki Tolonen. Tarvittaessa kutsutaan projektin asiantuntijoita kokouksiin esittelemään asioita. Lähiohjausryhmä kokoontuu vähintään kerran kuussa. Kokouksissa on käytössä vakioagenda ja niistä pidetään pöytäkirjaa, jotka löytyvät Finna-projektin sisäisestä wiki-alueesta.

Vastuut:

- Hyväksyy projektisuunnitelman ja vie edelleen hyväksyttäväksi projektin ylempiin ohjaaviin ryhmiin.
- Seuraa projektin edistymistä siten, että projektin kustannukset, aikataulu ja sisältö ovat hyväksyttävissä rajoissa.
- Huolehtii projektin riittävästä resursoinnista.
- Tukee projektipäällikköä projektin läpiviennissä.
- Seuraa, että riskit ovat hallinnassa ja laatu riittävällä tasolla.
- Käsittelee ja hyväksyy muutokset tai edelleen välittää ne ylemmän tason ohjausryhmän käsiteltäviksi.

Projektin roolit ja vastuut

Projektin omistajalla on kokonaisvastuu projektista ja rahoituksesta.

Vastuut:

- Omistaa projektin liiketoimintaperusteen (kustannus-hyödyt, miksi projektia tehdään).
- Määrittelee projektin kokonaistavoitteen ja vision.
- Raportoi ja viestii projektin tilanteesta ja edistymisestä rahoittajalle, asiakkaille ja ylätason sidos- ja johtoryhmille.
- Toimii ohjausryhmän puheenjohtajana (esim. lähiohjausryhmä).
- Tukee projektipäällikköä projektin johtamisessa.

Projektipäälliköllä on kokonaisnäkemys projektista ja sen tilanteesta.

Vastuut:

- Johtaa ja organisoii projektin toimintaa.
- Vastaa projektin kokonaissuunnittelusta ja suunnitelmien dokumentoinnista ja ylläpidosta:
 - Projektin kuvaus, tavoitteet, rajaus ja riskit
 - Projektin tuotokset (lopputulema)
 - Projektin päätehtävät ja jako työpaketteihin ja niiden väliset riippuvuudet
 - Riippuvuudet muihin projekteihin
 - Priorisointi (projektin sisällä)
 - Projektin kokonaisaikataulu

25.11.2013

Kirjastoverkkopalvelut

- Sopii resursseista ja tarvittavasta osaamisen kehittamisestä esimiesten kanssa.
- Sopii projektikäytännöt ja toimintamallit ohjausryhmän ja projektiryhmän kanssa.
- Vastaa projektin edistymisestä.
- Raportoi projektin tilanteesta, edistymisestä, pulmista ja poikkeamista ohjaus- ja johtoryhmille.
- Toimii ohjausryhmän esittelijänä ja sihteerinä (esim. lähiohjausryhmä).
- Viestii projektin tilanteesta projektiryhmälle, asiakkaille ja tarvittaessa muille sidosryhmille.
- Tukee työpakettivastaavia työpaketin suunnittelussa ja läpiviennissä.
- Voi osallistua asiantuntijana projektin toteutukseen muiden asiantuntijoiden kanssa.

Työpaketin vastuuhenkilöllä (työpakettivastaavalla) on kokonaisnäkemys työpaketista ja sen tilanteesta.

Vastuut:

- Koordinoi ja organisoii työpakettiin liittyviä asioita.
- Vastaa työpaketin suunnittelusta ja työpakettisuunnitelmien dokumentoinnista ja ylläpidosta:
 - Työpaketin kuvaus, rajaus ja riskit
 - Työpaketin tuotokset
 - Tehtävät (osittaminen) ja niiden väliset riippuvuudet
 - Tehtävien priorisointi (työpaketin sisällä)
 - Tehtävien aikataulut
 - Tehtävien työmääräarviot (yhdessä asiantuntijoiden kanssa)
- Sopii resursseista projektipäällikön kanssa.
- Vastaa työpaketin edistymisestä.
- Raportoi työpaketin tilanteesta, edistymisestä, pulmista ja poikkeamista projektipäällikölle.
- Viestii työpaketin tilanteesta projektiryhmälle, asiakkaille ja tarvittaessa muille sidosryhmille.
- Voi osallistua asiantuntijana työpaketin toteutukseen muiden asiantuntijoiden kanssa.

Teknisen kehityksen työpakettivastaavan vastuisiin kuuluu lisäksi:

- Teknisen kehitystyön koordinointi:
 - Tehtävien priorisointi
 - Teknisen roadmapin ylläpito.
- Asiakastarpeiden suodattaminen toteutettaviksi tehtäviksi backlog-tehtävälstaan:
 - Toiveiden läpikäyntiä työpakettivastaavien kanssa.
 - Backlog-tehtävälstan hallinta projektipäällikön kanssa.

Finna-projektille on nimetty asiakaskentän laajuuden vuoksi erilliset **sektorivastaavat**. Tarkoituksena on että sektorivastaava on projektiryhmässä se, jotka tietää kyseisen sektorin yleistilanteen ja toimii tiedon välittäjänä oman sektorinsa ja Finnan kehittäjiä välillä.

Sektorivastaavat:

- kirjastot (Timo Laine)
- arkistot ja museot (Erkki Tolonen)

Vastuut:

- Seuraa oman sektorinsa Finnaan liittyviä asioita ja raportoi niistä projektipäällikölle.
- Seuraa palvelupostiin finna-posti@helsinki.fi tulevia omaa sektoriaan koskevia sähköposteja ja huolehtii, että hän itse tai joku muu projektiryhmän jäsen vastaa niihin.
- Osallistuu oman sektorinsa Finnaan liittyviin tapahtumiin
- Koordinoi oman sektorinsa asiakkaille tarjottavat koulutustilaisuudet, tapaamiset ja kokoukset.

Projektin asiantuntijalla on vastuu oman vastualueensa tehtävistä.

25.11.2013

Kirjastoverkkopalvelut

Vastuut:

- Vastaa nimettyjen tehtävien suunnittelusta, toteutuksesta ja edistymisestä.
- Raportoi tehtävien tilanteesta, edistymisestä, pulmista ja poikkeamista työpakettivastaavalle.
- Viestii tehtävien tilanteesta projektiryhmälle ja tarvittaessa muille sidosryhmille.

Projektiryhmä koostuu projektipäälliköstä, työpakettien vastuuhenkilöistä ja projektin asiantuntijoista. Henkilöllä voi olla projektissa useita rooleja.

Projektiin osallistuvat Kansalliskirjaston työntekijät vuonna 2014

Kansalliskirjastossa on vuonna 2014 Finna-hankkeen käytössä n. 17 htv. Projektin joihinkin työpaketteihin osallistuu asiantuntijoita lisäksi muita Kansalliskirjaston kirjastoverkkopalveluiden (KVP) työntekijöitä. Kansalliskirjastossa toimii Finnan kehittämissyöryhmän lisäksi Kansalliskirjaston oman näkymän kehittämissyöryhmä Tutkimuskirjastossa.

Nimi	Organisaatio/osasto/yksikkö	Rooli/Vastuu
Kristiina Hormia-Poutanen	Johtaja, KVP	Projektin omistaja
Aki Lassila	Kehittämispäällikkö, KVP	Projektipäällikkö
Markku Heinäsenaho	Tietojärjestelmäpäällikkö, tietojärjestelmät	Tietojärjestelmät-yksikön esimies
Heli Kautonen	Palvelupäällikkö, asiakkuudenhallinta	Asiakkuudenhallinta-yksikön esimies
Ari Rouvari	Tietojärjestelmäpäällikkö, KVP	Kokonaisarkkitehtuuryö
Bjarne Beckmann	Tietojärjestelmät	
Erik Henriksson	Tietojärjestelmät	
Timo Laine	Tietojärjestelmät	
Ere Maijala	Tietojärjestelmät	
Tomi Mikkonen	Tietojärjestelmät	
Anna Niemelä	Asiakkuudenhallinta	
Heidi Partanen	Asiakkuudenhallinta	
Anna Pienimäki	Tietojärjestelmät	
Kalle Pyykkönen	Tietojärjestelmät	
Tapani Sainio	Asiakkuudenhallinta	
Samuli Sillanpää	Tietojärjestelmät	
Teemu Talja	Asiakkuudenhallinta	
Erkki Tolonen	Tietojärjestelmät	
Aleksi Turpeinen	Asiakkuuden hallinta	
N.N.	Tietojärjestelmät	Yleisten kirjastojen käyttöönotto

Projektin suoritustapa ja työmenetelmät

Dokumentointi ja työmenetelmät

Finna-projektia koskevia asiakirjoja tuotetaan monessa eri hallintoelimestä ja ryhmässä, joten projektia koskevaa dokumentaatiota tallennetaan useaan eri säilytyspaikkaan (mm. KDK-ohjausryhmän asiakirjat eDuuniin). Kansalliskirjasto kokoaa tuottamansa asiakirjat ja muut projektia koskevat dokumentit pääsääntöisesti kaikille avoimelle wiki-alueelle.

Projektiin liittyvä dokumentaatio voidaan jakaa neljään päätyyppiin:

25.11.2013

Kirjastoverkkopalvelut

1. **Teknisen kehityksen dokumentaatiota** ovat arkkitehtuurikuvaukset, kehityksen katsaukset sekä käyttäjämateriaalit. Arkkitehtuurikuvauksia tuotetaan kokonaisarkkitehtuurimenetelmän mukaisesti ja niiden laatimisessa otetaan huomioon sekä KDK-kokonaisarkkitehtuuri että siihen liittyvä KDK-standardisalkku. Näiden kuvausten perimmäinen tarkoitus on hahmottaa eri komponenttien merkitystä kokonaisuudessa sekä niiden kytköksiä toisiinsa ja ulkoiseen ympäristöön. Kehityksen katsaukset ovat osa ketterän kehittämisen ohella tuotettavaa dokumentaatiota, jolla viestitään osallistuville organisaatioille kehityksen edistymisestä. Tyypillisesti katsaus lähetetään kdk-asiakasliittymä -sähköpostilistalle jokaisen kehitysiteraation päätteeksi. Jokaisella kehitysiteraatiolla on versionumero ja tähän liittyvät uudet ominaisuudet, aineistot sekä korjaukset. Lisäksi projektissa tuotetaan käyttäjämateriaaleja sikäli kun niille ilmenee tarvetta. Tämän hetkessä tilanteessa käyttöohjeita ylläpidetään Finna-hallintaliittymä ja RecordManager -komponenttien osalta.
2. **Yhteistyön dokumentaatio** kattaa eri ryhmissä tapahtuvan yhteistyön ja päätösten ylöskirjaamisen ja tiedoksi saattamisen. Pöytäkirjoja tuotetaan KDK-asiakasliittymän konsortior ryhmässä, sektorikohtaisissa tapaamisissa, käytettävyysohjeissa sekä kansallisen näkymän työryhmässä.
3. **Suunnittelun ja testauksen dokumentaatioon** kuuluu tämän projektisuunnitelman lisäksi ainakin testaussuunnitelma, käytettävyytestaukset sekä niiden tulokset sekä kansallisen näkymän ja organisaationäkymien konseptointidokumentit.
4. **Viestinnällinen dokumentaatio** kattaa esim. esittelyaineistot, verkkosivut, markkinointimateriaalit.
5. Edellisten lisäksi Finna-kehitykseen liittyy myös paljon **ulkoista dokumentaatiota** kuten KDK-kokonaisarkkitehtuuri ja siihen liittyvä KDK-standardisalkku. Lisäksi Finna-kehityksessä otetaan huomioon Valtiovarainministeriön tuottama dokumentaatio liittyen verkkopalvelun suunnitteluun (JHS 129), kokonaisarkkitehtuurimenetelmän käyttöön (JHS-179), avoimen lähdekoodin kehittämiseen (JHS-169), standardeihin (JHS 181) ja laadunvarmistukseen (JHS-182) sekä sovelluskehityksen tietoturvasuhteeseen (VAHTI 1/2013).

Kehitystyötä tehdään ketterää kehitystapaa soveltaen. Finnasta julkaistaan uusi kehitysversio kolmen viikon välein ja jokaisen kolmen viikon kehitysjakson sisältö suunnitellaan käyttäen avuksi tämän projektisuunnitelman liitteenä olevaa teknistä tiekarttaa, osallistuvilta organisaatioilta tulleita kehitysideoita sekä projektiryhmässä syntyviä uusia ajatuksia. Kehityksessä joudutaan lisäksi reagoimaan ulkoisen teknologiympäristön muutoksiin joista keskeisin on VuFind-projektissa (vufind.org) tapahtuva kehitys.

Laadunvarmistus

Tässä dokumentissa laadulla tarkoitetaan tuotosten kykyä vastata osallistuvien organisaatioiden tarpeisiin sekä kykyä edistää projektille asetettuja strategisia tavoitteita. Laatu ei ole yksinkertainen käsite vaan se voi viitata teknisiin ominaisuuksiin, prosesseihin, yhteistyömalleihin ja sen määrittely riippuu aina sovellettavasta kontekstista.

Finna-projektissa laadunvarmistusta ohjaavat seuraavat periaatteet:

- Tuotosten tulee vastata suunnitelmia
- Suunnitelmien tulee vastata osallistuvien organisaatioiden tarpeita
- Toimintaa kehitetään jatkuvasti
- Laatu on myös tuotosten ylläpidon helppoutta ja kustannustehokkuutta

Projektinhallinnassa vastataan siitä, että laadunvarmistus kokonaisuutena noudattaa yllä määriteltyjä periaatteita. Laadunvarmistus voidaan jakaa seuraaviin osa-alueisiin:

- **Laadunvarmistuksen määrittely ja suunnittelu.** Tässä dokumentissa on määritelty laadunvarmistuksen yleiset periaatteet ja tehtäväkokonaisuudet. Sen liitteenä oleva työpakettisuunnitelma täsmentää kunkin työpaketin osalta keinoja, joilla laadulle asetetut tavoitteet saavutetaan
- **Osallistuvien organisaatioiden tarpeiden ymmärtäminen.** Jotta laadunvarmistuksen suunnittelu olisi hyödyllistä, sen on vastattava osallistuvien organisaatioiden vaatimuksiin. Näitä vaatimuksia kerätään

25.11.2013

Kirjastoverkkopalvelut

jatkuvan vuorovaikutuksen kautta johon kuuluu sekä tapaamisia että sähköisen palautelaatikon ylläpito. Vaatimusten keräämiseen liittyvät tehtävät on määritelty tarkemmin osana työpakettisuunnitelmaa.

- **Muutoksenhallinta on tärkeä osa laadunvarmistusta.** Projektin keskeisin laatua määrittävä dokumentti on projektisuunnitelma, johon tulevat muutokset hyväksytään ohjausryhmässä. Projektisuunnitelman liitteenä oleva kehityksen tiekartta perustuu osallistuvien organisaatioiden tarpeisiin sekä strategisiin linjauksiin. Kaikki muutokset tiekarttaan perustuvat muuttuneisiin vaatimuksiin ja ne katselmoidaan projektiryhmässä. Muutokset kehityksen tiekarttaan tiedotetaan osallistuville organisaatioille ja sidosryhmille.
- **Toiminnan jatkuva kehittäminen.** Yhteistyötä osallistuvien organisaatioiden kanssa kehitetään saadun palautteen avulla. Järjestetyistä tilaisuuksista kerätään asiakaspalautte. Tekninen kehitys on ketterää, edeten kolmen viikon jaksoissa, joista kukin arvioidaan ja suunnitellaan kehityksen tiekarttaan nojaten. Kunkin jakson päätteeksi Finnasta julkaistaan uusi versio, jonka ominaisuudet dokumentoidaan, asetetaan julkisesti nähtäväksi ja kommunikoidaan osallistuville organisaatioille. Finnaa kehitetään myös osana kansainvälistä VuFind-yhteisöä.
- **Laadun mittaaminen ja tuotosten arviointi.** Projektisuunnitelma on yksi projektin keskeisistä tuotoksista ja se arvioidaan ohjausmenettelyn kautta. Palautekysely? Kehittämisen tiekartta on kaikkien tarkasteltavana ja projektilla on olemassa toimivat palautteenantokanavat, joiden kautta siinä tapahtuviin muutoksiin voidaan vaikuttaa. Projektin teknistä kehitystä seurataan prosessinhallintajärjestelmän avulla, josta saadaan kolmen viikon välein raportti työn edistymisestä. Kaikki tekniset ominaisuudet katselmoidaan vähintään kahden kehittäjän toimesta, ennen kuin niiden katsotaan olevan valmiita. Kolmen viikon välein julkaistavat kehitysversiot dokumentoidaan ja ne ovat kaikkien nähtävillä.

Projektin seuranta

Projektin seuranta tapahtuu usealla eri tasolla:

- Konsortior ryhmässä päätetään merkittävimmistä linjauksista sekä hyväksytään projektisuunnitelma ja siihen tulevat muutokset
- Lähiohjausryhmä on Kansalliskirjaston henkilökunnasta koostuva elin, jonka tehtävänä on seurata työn operatiivista johtamista. Lähiohjausryhmätyöllä pyritään siihen, että työn suorittamiseen on riittävät resurssit ja osaaminen ja että riskien mahdolliseen realisoitumiseen reagoidaan ajoissa.
- Sektoritapaamiset ovat tilaisuuksia, joihin osallistuvat organisaatiot voivat halutessaan osallistua. Tilaisuuksissa käydään läpi sektorin osalta mielenkiintoisia asioita, kerätään vaatimuksia ja raportoidaan suunnitelmien edistymisestä. Sektoritapaamisia järjestetään noin kahden kuukauden välein erikseen kullekin sektorille, joita ovat: yleiset kirjastot, AMK-kirjastot, yliopistokirjastot, arkistot ja museot.
- Projektiryhmä kokoontuu kahden viikon välein, jolloin käydään läpi ajankohtaiset asiat
- Teknisen kehityksen ryhmä kokoontuu päivittäin aamuiseen scrum-palaveriin, jossa kerrataan edellisen päivän tapahtumat

Muutoksen hallinta

Projektin aikatauluihin, kustannuksiin ja sisältöön vaikuttavat merkittävät muutokset, jotka eivät ole sallituissa rajoissa käsitellään hallitusti muutoksenhallintaprosessin kautta. Projektiryhmä, työpakettivastaava tai projektin asiantuntija tuo muutoksen/pulman tiedoksi projektipäällikölle, joka vie asian edelleen lähiohjausryhmän käsiteltäväksi. Lähiohjausryhmä hyväksyy muutoksen/pulman, mikäli se on sen vastuualueen rajoissa tai edelleen välittää konsortio- tai muulle ryhmälle käsiteltäväksi.

Viestintä

Finnan eli KDK-asiakasliittymän viestintä

- tukee asiakasliittymäprojektin onnistumista

25.11.2013

Kirjastoverkkopalvelut

- tarjoaa sektoreille tietoa projektin etenemisestä ja tuloksista
- selkeyttää Finnan brändiä sidosryhmille ja loppukäyttäjille
- tukee arkistojen, kirjastojen ja museoiden yhteistyötä
- edistää osallistavaa Finnan kehittämistä.

Viestinnän tavoitteena on tarjota tietoa Finnasta ajantasaisesti, riittävästi ja vuorovaikutteisesti. Finna-palvelun perustaa luotaessa viestinnän pääpaino on ollut osallistuvien organisaatioiden ja intressiryhmien informoinnissa sekä palvelun kehittämistä tukevien viestintäkanavien ja -käytäntöjen luomisessa. Tuotantoon siirtyminen edellyttää huomion kiinnittämistä palvelun loppukäyttäjiin. Sen vuoksi viestinnän painopisteeksi otetaan seuraavina vuosina viestinnän profilointi, ydinviestien kiteyttäminen ja tunnettuuden lisääminen. Sosiaalista mediaa hyödynnetään aikaisempaa enemmän. Viestintää tehdään aktiivisessa yhteistyössä osallistuvien organisaatioiden kanssa, joilla on paras yhteys palvelun loppukäyttäjiin.

Ajantasainen tieto projektin viestinnän kohderyhmistä, kanavista, käytössä olevista välineistä ja vastuista löytyy Finnan wiki-alueelta.

Projektin työpaketit

Työpakettimallin periaatteet

Pääprojektin (hankkeen) työ organisoidaan työpaketeiksi. Tavoitteena on työskentelyn tehostaminen ja läpinäkyvyyden lisääminen kuten

- Hankkeen rakenteen selkiyttäminen
- Päälekkäisen työn minimointi
- Hankkeeseen liittyvän työn tunnistaminen ja rajaaminen
- Työn pilkkominen kokonaisuuksiin, joita voidaan suunnitella, toteuttaa ja seurata

Työpaketit ja niiden vastuuhenkilöt

Työpaketit on lueteltu alla olevassa taulukossa. Finna-projektin työpakettien lista, tarkemmat kuvaukset vastuista, toimenkuvista ja työpaketeista löytyy Kiwistä.

Työpaketti	Nimi	Vastaava
TP 1	Projektin hallinnointi	Aki Lassila
TP 2	Asiakasliittymäkonsortio	Tapani Sainio
TP 3	Käytettävyys	Aleksi Turpeinen
TP 4	Asiakasliittymän tekninen kehitystyö ja ylläpito <ul style="list-style-type: none"> • Asiakasliittymä - Ere Maijala • Hallintaliittymä - Samuli Sillanpää • Aineistojenhallinta (solr-indeksi, RecordManager) - Ere Maijala, Kalle Pyykkönen, Erkki Tolonen • Palvelimet - Bjarne Beckmann 	Markku Heinäsenaho (Työpakettien laajuudesta johtuen sen organisointi poikkeaa muista työpaketeista)
TP 5	Kansallinen näkymä	Teemu Talja
TP 6	Kirjastojen e-aineistot (keskitetty indeksi)	Ari Rouvari

25.11.2013

Kirjastoverkkopalvelut

TP 7	Verkostot	Anna Niemelä
TP 8	Viestintä	Heidi Partanen
TP 9	Käyttöönotto	Erkki Tolonen
TP 10	Europeana	Ari Rouvari
TP 11	Ylläpito ja tuki	Timo Laine
TP 12	Yhteydet Finna-Melinda-Onki-UKJ	projektipäälliköt ja Ari Rouvari
TP 13	Yleisten kirjastojen mukaantulo	N.N.
TP 14	Sektor- ja organisaatiokohtaiset näkymät	Anna Pienimäki

Kullakin työpaketilla on vastuuhenkilö (työpakettivastaava) ja nimettyjä muita resursseja. Aihealueeseen kuuluva työ kerätään työpaketin alle, pilkotaan kokonaisuuksiin ja kokonaisuudet jaetaan tehtäviin. Tehtäviin liitetään tuotokset, tekijät, aikataulu- ja työmääräarviot. Liite 1:ssä kuvataan käytössä oleva työpakettisuunnitelma. Samaan pohjaan kuvataan jatkossa edistymisen seuranta.

Projektin riskit ja niihin varautuminen

Riskianalyysi

Tähän on poimittu kriittisimmiksi arvioidut riskitekijät itse projektin ja työpakettien kannalta.

HUOM! Riskianalyysiä päivitetään vielä.

Nro	Riskin kuvaus	Toiminta ja vastuutaho riskin toteutuessa	Toimenpiteet riskin toteutumisen ehkäisemiseksi	Toden- näköisyys (T=1...3)	Vaikutus (V=1...3)
	Infrastruktuuri ja järjestelmäkehitys				
	Tietoturva ja tietovuodot	Kansalliskirjasto: tekninen kehitystyö	Otetaan huomioon kehitystyössä, testaamisessa ja hallintaliittymän käytön suunnittelussa.	1	3
	Suunniteltuja järjestelmän toiminnallisuuksia ja ominaisuuksia ei pystytä toteuttamaan suunnitellussa aikataulussa.	Kansalliskirjasto: projektipäällikkö, esimiehet	Huolellinen projektin suunnittelu, seuranta, asioiden priorisointi ja muutosten hallinta.	3	2
	Kehityksessä keskitytään kokonaisuuden kannalta epäolennaisiin asioihin.	Kansalliskirjasto: projektipäällikkö	Kehitystarpeiden priorisointi. Palvelukonseptin hallinta, esim. kansallisen näkymän ja muiden näkymien suhde kokonaisuudessa.	1	2
	Aineistojen kattava saatavuus				

25.11.2013

Kirjastoverkkopalvelut

	Axiell-rajapintoja ei saada toimimaan tyydyttävällä tavalla. Yleisiä kirjastoja ei saada riittävästi mukaan.	Axiell, Kansalliskirjasto, yleiset kirjastot	Axiell-neuvottelut, selvitetään yhteistyön mahdollisuus Evergreen-järjestelmän, Helmetin ja muiden toimijoiden kanssa.	2	3
	Museo- ja arkistojärjestelmien rajapinnat estävät museoiden ja arkistojen mukaantulon.	AHAA-hanke ja Museo2015-hanke, Kansalliskirjasto, museot ja arkistot	Yhteistyö hankkeiden ja yksittäisten organisaatioiden kanssa.	2	3
	Ulkoiset sopimukset eivät mahdollista aineistojen tuomista Finnaan / julkaisua CC0:na.	Osallistuvat organisaatiot, Kansalliskirjasto	Oikeuksien selvittäminen ja neuvottelu. Tekniset toimenpiteet, joilla käyttörajoitettu aineisto voidaan eristää CC0-aineistosta.	1	3
	Yhteistyöverkostot				
	Keskeiset toimijat eivät tule mukaan asiakasliittymään <ul style="list-style-type: none"> – Puutteet lisensioidun aineiston palvelukokonaisuudessa – Finna ei vastaa yleisten kirjastojen palvelukonseptia 	OKM, Kansalliskirjasto, asiakasliittymä-konsortio, Museo 2015 ja AHAA-hankkeet	Toimitaan yhteistyössä (verkoston sitouttaminen), viestintä: palvelun profilointi ja markkinointi	1	3
	Loppukäyttäjät				
	Finnan sisältö/toiminnallisuudet eivät täytä loppukäyttäjien tarpeita. Käyttäjät eivät käytä Finnaa ja organisaatiot tarjoavat muita palveluita loppukäyttäjilleen.	Kansalliskirjasto, osallistuvat organisaatiot, työryhmät	Yhteistyö käyttäjien kanssa, konsortion sitoutuminen, metatiedon avaaminen (mahdollistaa uudet sovellukset ja palvelut), palvelun markkinointi.	3	2
	Finnan toiminnallisuus ei korvaa olemassa olevien järjestelmien toiminnallisuutta.	Kansalliskirjasto, osallistuvat organisaatiot, työryhmät	Yhteistyö osallistuvien organisaatioiden kanssa, käytettävyytyö	2	2
	Palvelun kehittämisen hallinta				
	Projektinhallinta ei tue palvelun kokonaisvaltaista kehittämistä. Työn tehokkuus ja tuloksellisuus kärsii.	Kansalliskirjasto: projektipäällikkö, lähiohjausryhmä	Kehitetään ja ylläpidetään hyviä projektinhallinnan käytäntöjä.	3	3
	Osaaminen/vastuut ovat yksittäisillä henkilöillä, poissaolot yms. vaikuttavat palveluun	Projektipäällikkö ja esimiehet	Ketterä kehitys työskentelytapana, työskentelyn sekä ratkaisujen dokumentointi, koulutukset, ja muu osaamisen lisääminen	3	3
	Palvelun hidas toimivuus, hitaat vasteajat, ohjelmiston toimivuuteen liittyvien ongelmien ratkonta	CSC ja KK:n Finna palvelun tuki ja ylläpito	Varmistetaan resurssien riittävyys, käytettävyyden ja teknisen toimivuuden kattava testaus.	1	3

25.11.2013

Kirjastoverkkopalvelut

	Finnan hyötyjä ei pystytä mittaamaan ja osoittamaan rahoituksen pieneneminen	Kansalliskirjasto, osallistuvat organisaatiot	Tunnuslukujen kerääminen, analysointi ja esittely sekä kehittäminen yhteistyössä konsortion jäsenten kanssa.	1	2
--	--	---	--	---	---

Liitteet

Liite 1: Työpakettikuvaus (myöhemmin)

Liite 2: Työpakettisuunnitelmat ja edistymisen seuranta (myöhemmin)